

АЛЛА ДМИТРЕНКО
к.і.н., доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності
Волинського національного університету імені Лесі Українки
dmytrenko.a@gmail.com

ТРАНСКОРДОННІ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКІ ПРОЄКТИ І АКТУАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПРИКОРДОННЯ В ТУРИЗМІ (2020-і рр.)

Культурний потенціал україно-польського пограниччя має значний потенціал для розвитку туризму. З одного боку, в громадах українського пограниччя дотепер збереглися чимало пам'яток, пов'язаних з проживанням поляків в Україні – садиби або їх залишки, костели, кладовища або ж, на жаль, їх залишки та ін. На території Польщі також збереглися численні українські пам'ятки. Все це створює перспективи для розвитку культурного туризму. А зважаючи на природні багатства пограниччя – на Поліссі – озера, в Карпатах гори – ця територія може стати й регіоном розвинутого зеленого туризму, який добре поєднати із відвіданням культурних пам'яток.

Транскордонне співробітництво України та Польщі має значну історію і починається з першого десятиліття після проголошення Незалежності України. У 1993 р. підписана Угода про створення Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон» за участі України, Польщі та ін. сусідніх країн, а 1995 р. – Угода про створення Транскордонного об'єднання «Єврорегіон Буг». З того часу, за підтримки Євросоюзу, реалізовано багато україно-польських проєктів у різних областях і воєводствах пограниччя.

2020 р. в міжнародному конкурсі «4 Пори року – транскордонні туристичні маршрути», що фінансувався в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020» було відібрано 20 волинських проєктів, серед яких: «Волинь унікальна», «Шлях Прибузького Краю», «Таємниче Полісся», «Олика – володіння князів Радзивіллів» та ін. (Волинські проєкти).

2021 р. завершився проєкт по створенню спільного україно-польського туристичного бренду «Українсько-польське поозер'я – край легенд: відкрий та насолоджуйся незвіданим», реалізований в рамках Програми «Польща-Білорусь-Україна 2014–2020». Як підсумок проведені фестивалі «Таємниця озера» (Влодава) і «Озерна містерія» (Шаччина). Обидві сторони домовились про промоцію спільного туристичного бренду і формування позитивного іміджу польсько-українського поозер'я («Озерна імстерія»), (Відбувся фестиваль), (Спільний туристичний бренд).

Але спочатку карантин, а потім повномасштабна російська агресія спричинили зупинення багатьох транскордонних проєктів, у т. ч. й україно-польських. Однак, зважаючи на важливість таких проєктів, Єврокомісія у липні 2023 р. оголосила про те, що візьме участь у фінансуванні зупинених проєктів і почне реалізацію нових. Серед них – Програма «Interreg NEXT PL-UA 2021–2027», спрямована на

продовження співробітництва України і Польщі в межах пограниччя шляхом підтримки різноманітних проєктів на території східної Польщі й шести прикордонних областей України. На Івано-Франківщині в рамках цієї програми вже реалізований проєкт по підтримці і розвитку міського культурного туризму в межах україно-польського пограниччя.

Серед пріоритетів Програми на 2021–2027 рр. п'ять напрямків: довкілля, здоров'я, туризм співпраця і кордони. Щодо туризму, то Програма націлена на підвищення ролі культури та сталого туризму в економічному розвитку, соціальній інтеграції та соціальних інноваціях. На проєкти в галузі туризму планується виділити 46 853 477 євро (Корчи Т, 2023). Реалізація таких проєктів сприятиме актуалізацію культурної спадщини і включення її у сферу туризму. Відмітимо, що увага акцентується саме на сталому туризмі, що ґрунтується насамперед на концепції стійкого розвитку і збереженні об'єктів культурної спадщини і природного довкілля для наступних поколінь. Очевидно, саме тому на проєкти у сфері захисту і збереження природи планується найбільше фінансування.

Волинська область також долучилася до участі у Програмі «Interreg NEXT PL-UA 2021–2027», але тільки у двох пріоритетах – здоров'я і довкілля. Для участі в Програмі проєкт має бути двостороннім – спільним для українських і польських громад (Волиняни готуються).

Окрім того, у 2023 р., в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Україна» (з початком Великої війни з Програми викинули білорусь), Євросоюзом були профінансовані окремі проєкти і в галузі культури, її вивченні, популяризації та включені до сфери туризму.

Зокрема, завдячуючи фінансуванню Євросоюзу, 2023 р. був продовжений один з двох мікропроєктів з тематичного напрямку «Спадщина», затверджений 2019 р., реалізація яких була призупинена у зв'язку з карантинном 2020 р. Це проєкт «Спільна культурна спадщина: відродження фольклору україно-польського прикордоння», який спрямований на дослідження, збереження і відтворення фольклорних надбань україно-польського пограниччя і передача їх наступним покоління. Партнерами проєкту стали Луцька музична школа № 1 імені Ф. Шопена та школа у Волі Ухруській, Республіка Польща. Підсумком реалізації проєкту стали наступні продукти:

- дослідження нематеріальної культурної спадщини, в рамках якого луцькі школярі відвідали 25 носіїв фольклору;
- літня Мистецька Етношкола у Волі Ухруській (Польща), в якій взяли участь 60 осіб з Польщі, і 40 з України – учні і викладачі музичної школи з м. Луцька; програма Етношколи розрахована на вікові групи від 6 до 18 років (11–18.06.2023);
- транскордонний фестиваль «Етнокультура – сила, що єднає» (Луцьк);
- фінальна конференція проєкту відбулась у 13 липня у м. Луцьку;

– підготовлені друкований та електронний альбом зібраних під час досліджень творів фольклорної спадщини, які передані до польських й українських шкіл.

В рамках гранту для Луцької музичної школи придбані автентичні музичні інструменти та пошиті концертні костюми. Значне значення для актуалізації нематеріальної культурної спадщини україно-польського пограниччя в туризмі має карта туристичних маршрутів, на яку нанесені осередки побутування фольклору. (Луцьк відроджуватиме...), (Спільна культурна спадщина), (У Луцьку провели фестиваль).

Важливу роль в актуалізації культурної спадщини міста Луцька в культурному туризмі має відкриття в Старому місті у липні 2023 р. нового музейного простору під назвою «Окольний замок». Його появи передував тривалий період дослідження, реставрації і облаштування, що став можливим завдяки транскордонному проекту «Україна-Польща 2014–2020» під назвою «Нове життя Старого Міста: ревіталізація пам'яток історико-культурної спадщини Луцька та Любліна». Проект тривав практично 20 років, завершити його вдалося завдяки дофінансуванню Євросоюзу. Загальна сума вкладених коштів – понад 1 млн. євро. Спільний проект Любліна і Луцька став одним з десяти найкращих проєктів, реалізованих в рамках програми «Україна – Польща 2014–2020». В результаті відкриті нові луцькі підземелля, які користуються значною популярністю як в місцевих, так і в зарубіжних туристів (Відкрийте для себе історію).

2023 р. завершився проєкт «Колорит прикордонного Полісся у житті та творчості Ю. І. Крашевського – відтворення сторінок спільної українсько-польської культурної спадщини», реалізованого в рамках проєкту «Польща – Україна 2014–2020» за фінансової підтримки Євросоюзу. Як підсумок, створений фільм про дитячі роки Ю. Крашевського в Романові (Польща), створені постійно-діючі виставки у Волинському краєзнавчому музеї і в родинному маєтку Крашевських у с. Омельне (Ківерцівська МГ) (Відкрив полякам справжню Україну).

Як бачимо, більшість україно-польських проєктів спрямовані на дослідження і популяризацію культурних надбань пограничних громад та розвитку культурного туризму. Але ця справа потребує ще чимало зусиль як з боку України, та і Польщі.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Озерна містерія»: на Шаччині відбувся транскордонний фестиваль (2021). URL: <https://rayon.in.ua/news/426892-ozerna-misteriya-na-shachchini-vidbuvsya-transkordonniy-festival>.
2. Відбувся фестиваль «Озерна містерія» на польській стороні (2021). URL: <https://shatsk.rayon.in.ua/news/424461-vidbuvsya-festival-ozerna-misteriya-na-polskiy-storoni>.
3. Відкрив полякам справжню Україну: на Волині фінішував масштабний проєкт, присвячений дослідженню спадщини Юзефа Крашевського (2023). URL: <https://www.volynnews.com/news/all/vi-dkryv-poliakam-spravzhniu-ukrayinu-na-volyni-finishuvav->

- [masshtabnyy-proyekt-prysviachenyy-doslidzhenniu-spadshchyny-yuzefa-krashevskoho/](#).
4. Відкрийте для себе історію нашого міста та отримайте позитивні емоції від подорожі в часі! (2023). URL: <https://vsn.ua/news/u-lutsku-vidkrili-noviy-muzeyniy-prostir-okolnij-zamok-27369> (2023).
 5. Волинські проекти перемогли в міжнародному конкурсі туристичних маршрутів (2020). URL: <https://rayon.in.ua/news/286824-iaki-volinski-proekti-peremogli-v-mizhnarodnomu-konkursi-turistich-nih-marshrutiv>.
 6. Волиняни готуються до участі в новій програмі транскордонного співробітництва (2023). URL: <https://voladm.gov.ua/new/voliniani-gotuyutsya-do-uchasti-v-noviy-programi-transkordonnogo-spivrobitnictva/>.
 7. Корчи Т. (2023) Транскордонне співробітництво: нові можливості для громад Івано-Франківщини. URL: <https://versii.if.ua/novunu/transkordonne-spivrobitnyctvo-novi-mozhlyvosti-dlya-gromad-ivano-frankivshhyny/>.
 8. Луцьк відроджуватиме фольклорні традиції україно-польського пограниччя (2023). URL: <https://volynonline.com/lutsk-vidrozdzhuvatime-folklorni-traditsiyi-ukrayino-polskogo-prikordonnya/>.
 9. Спільна культурна спадщина: відродження фольклору українсько-польського прикордоння (2023). URL: <https://muzshopena-lutsk.oits.pro/category/spilna-folklorna-spadshchyna-vidrozdzhennia-folkloru-ukrainsko-polskoho-trykordonnia-v-ramkakh-prohramy-transkordonnoho-spivrobitnytstva-polshcha-bilorus-ukraina-2014-2020/>.
 10. Спільний туристичний бренд та ефективна промоція: підбили підсумки транскордонного проекту українсько-польського поозер'я (2021). URL: <https://shatsk.rayon.in.ua/news/436059-cpilniy-turistichniy-brend-ta-efektivna-promotsiya-pidbili-pidsumki-transkordonnogo-proektu-ukrainsko-polskogo-poozerya>.
 11. У Луцьку провели фестиваль фольклору українсько-польського прикордоння (2023). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3727591-u-lucku-proveli-festival-folkloru-ukrainskopolskogo-prikordonna.html>.
 12. У Луцьку стартував проєкт відродження фольклору українсько-польського прикордоння (2023). URL: https://galinfo.com.ua/news/u_lutsku_startuvav_proiekt_vidrozdhen_nya_folkloru_ukrainskopolskogo_prykordonnya_394956.html.